

Становище

От проф. Пенка Ангелова Маринова, дм,

Директор на Филиал „Проф. д-р Иван Митев“ гр.Враца, ръководител катедра „Здравни грижи“, определена за член на Научно жури със Заповед на Ректора на МУ-Плевен № 2902 от 16.12.2015 г. относно дисертационен труд на тема “Медико-социална характеристика на раковата болка“ за присъждане на образователна и научна степен “Доктор“ по научната специалност “Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

Докторант: Д-р Николай Радев Йорданов

Научен ръководител: Проф. д-р С.Александрова-Янкуловска д.м.н.

Кратки биографични данни

Д-р Николай Йорданов завършва медицина във ВМИ гр. Варна през 1986 г. Придобива специалност “Анестезиология и интензивна медицина“ през 1991 г., а през 2013 г. придобива втора магистратура по “Обществено здраве и здравен мениджмънт“ към МУ-София. От 2014 г. е на асистентска длъжност към катедра “Медико-социални науки“ във Филиала на МУ-София „Проф. д-р Иван Митев“ в гр. Враца.

Дисертантът има множество квалификационни курсове - в България (1бр.) и чужбина (9бр.) в областта на анестезиологията, контрола на болката, палиативната медицина, палиативни и терминални грижи. Д-р Йорданов активно участва в наши и чуждестранни конгреси, конференции, симпозиуми и други научни форуми чрез устни и постерни презентации. Има множество публикации в списания, както и участия в съавторство в няколко учебника. Владее писмено и говоримо английски и руски език.

Актуалност на изследвания проблем

Направеното проучване в Северозападна България върху раковата болка и медико-социалните аспекти при нейното лечение е изключително актуално. Според автора лечението на болката в България „никога не е било приоритет“, не е застъпено в учебните програми и програмите за следдипломни квалификации на висшите медицински училища. Контролът на болката е държавна политика в областта на онкологичната помощ, в създаването на звена за лечение на болката и развитието на палиативните грижи у нас, като в същото време се налага и промяна в организацията на обучението на лекарите в България.

Структура на научния труд. Дисертантът е спазил изискванията на Медицински университет - Плевен относно структурата на научния труд. Представеният дисертационен труд съдържа 190 страници със следната структура: Въведение – 2 страници; Литературен обзор – 33 страници; Цел и задачи и методология на проучването – 12 страници; Резултати и обсъждане - 110 страници; Заключение, изводи, препоръки и приноси – 6 страници; Използвана литература – 18 страници; Приложения – 10 страници. Изброени са 222 литературни източника, от които 28 български и 194 чуждестранни. Дисертационният труд е онагледен с 29 фигури и 33 многомерни таблици.

Въведението акцентира върху вида и съдържанието на съществуващите проблеми по въпроса за лечението и контрола на болката.

В литературният обзор са разгледани различни становища, изследвания и мнения по проблемите на болката, нейното лечение, обуславящите я фактори, както и лечението и контрола върху нея според различните автори. Направени са 10 изводи от литературния обзор за вида на болката и нейното влияние върху качеството на живот при болни от рак.

Целта е ясно формулирана и даваща възможност да се поставят задачите. **Задачите** за постигане на целта са 7 броя, конкретни, оформени много добре. Те обхващат честотата на болката и нейното влияние върху качеството на живот. Засягат качеството на оказваните обезболяващи грижи, като определят и анализират бариерите за контрол на раковата болка и бариерите пред националното законодателство, касаещи опиоидните аналгетици като основни медикаменти за нейния контрол.

Работната хипотеза е, че честотата и интензивността на онкологичната болка изпитвана от болните в Северозападна България не се отличава от тази в европейските страни, но нейният контрол представлява нерешен медико-социален проблем. Раковата болка оказва значително влияние върху качеството на живот на пациента и социално демографските характеристики влияят върху контрола на онкологичната болка.

Определени са техническите и логически единици на наблюдението в Северозападна България, като са проучени 743 респонденти: 331 пациенти, 119 лекари от различни здравни заведения, 248 специалисти по здравни грижи, 29 студенти от 2 курс 4семестър и 16 преподаватели по здравни грижи.

Съобразно поставените задачи е подбран и изработен инструментариума на изследването: Цифрова скала за оценка на болката; Вербално описателна скала; Индекс на

Карнофски; Кратък въпросник за болката; Инструментариум за оценка на качеството на провежданото медикаментозно лечение; Инструментариум за изследване и анализ на свързаните с пациентите бариери пред постигането на оптимален контрол на онкологичната болка; Инструментариум за оценка на качеството на живот; Инструментариум за проучване на знанията и отношенията към раковата болка сред лекари и специалисти по здравни грижи.

Приложени са: документален метод, анкетен метод и интервю. Данните са обработени статистически чрез софтуерен пакет MS Excel 2013 и SPSS v.19.

В частта „**Резултати и обсъждане**“ е проучена честотата на раковата болка сред пациенти лекувани в ОПГ на КОЦ-Враца за петгодишен период от 2009 г. до 2013г. Установена е корелация между общото състояние и изпитваната от пациента болка, както и между силата на изпитваната болка и нивото на образование, възрастта и семейното положение. Проучена е склонността на болните да се придържат към назначеното лечение, трудностите при снабдяването на лекарствата, бариерите при лечението. Установена е слаба корелация между интензивността на болката и склонността на болните да се придържат към назначеното лечение и умерена корелация между пропуснатите приеми на обезболяващите лекарства и силата на изпитваната болка. Много задълбочено са проучени бариерите при лечението на болката чрез умело приложение на българската версия на стандартизирания въпросник върху четири критични области, които пречат за постигане на добър контрол на болката. Изследвано е качеството на живот по официално утвърден въпросник като оценката е извършена по седем степенна Ликертова скала. Оценено е качеството на живот като цяло и независимо, че е субективно и строго индивидуално преживяване чрез анализите авторът доказва, че силната болка може да се приеме като предиктор за лошо качество на живот.

В дисертационният труд е направено проучване върху знанията на лекари и здравни специалисти от областите Враца и Монтана по проблема за раковата болка и нейното лечение. Показаните резултати доказват недостатъчно знания на лекарите в областта на лечението на болката при рак. При оценка на знанията на специалистите по здравни грижи са установени повече познания на лицата с ОКС „бакалавър“ и „магистър“ от останалите изследвани лица, които са с по-малка образователна степен. Авторът прави анализ на възможните препятствия пред употреба на опиоидни аналгетици от нормативно

естество, като засяга предписване, отпускане, използване, търговия и разпространение, наказателни санкции за здравните специалисти, както и често използвани негативни изказвания по отношение на опиоидните аналгетици.

В последната част на дисертационният труд авторът формулира изводи, препоръки и приноси. Формулирани са единадесет изводи на основание на получените резултати. Това дава основание на автора да отправи препоръки към Министерски съвет, Министерство на здравеопазването, Министерство на труда и социалната политика, Националната здравноосигурителна каса.

Приносите на автора са:

С теоретично-познавателен и методичен характер:

- Проведено е първото в страната всеобхватно и комплексно проучване насочено към изучаване на медико-социалната характеристика на болката при рак.
- Проведени и използвани за първи път в страната са утвърдени в научната практика стандартизирани инструменти за изучаване на болката и бариерите пред адекватното ѝ лечение.
- Представено е действителното състояние на проблема, който засяга голяма част от пациентите с онкологични заболявания.
- Направен е опит за първи път в нашата социално-медицинска литература да бъде изучен проблемът с болката чрез изследване на различни участници в процеса на неговото решаване.

С приложен характер:

- Разработен е курс за обучение по проблемите на болката.
- Проблемът “Диагноза, контрол и лечение на болката при палиативни пациенти“ е разработен като самостоятелна глава в том 3 на „Актуални аспекти на общата медицинска практика“ под редакцията на проф. Деспотова.
- Изработени са и представени в МЗ за утвърждаване Национален стандарт по „Палиативни грижи“ и Национален стандарт за лечение на болката.
- Изработени са правила за лечение на болката при рак, които са част от методичното ръководство по психоонкология и най-добри подкрепящи грижи МОРЕ 2015 г.

Авторът е представил 4 публикации във връзка с дисертационния труд. Като асистент във Филиал „Проф. Д-р Иван Митев“ гр. Враца участва активно в обучението на студенти от филиала. Като завеждащ отделение ПГ на КОЦ провежда непрекъснат процес на обучение по проблемите на оценката, лечението, контрола на болката и палиативните грижи на студенти, медицински сестри, преподаватели по практическо обучение и лекари.

Авторефератът отразява напълно съдържанието на дисертационния труд и представя много добре най-съществените резултати, изводи и препоръки.

Лични впечатления: Непрекъснато търсещ новото, съвременното, актуалното в лечението, изследванията и подходите към пациентите, с определен афинитет към научно-изследователската дейност. Участията в международните форуми, изработването на национални стандарти за лечение на болката и Национален стандарт по „Палиативни грижи“ определят заслужено мястото му на водещ специалист от национален мащаб.

Заключение

Като цяло считам, че дисертационният труд на д-р Николай Йорданов отговаря на всички изисквания за разработването, структурирането и оформянето му, има сериозни достойнства, съществени приноси и заслужава най-висока оценка. Убедено предлагам на многоуважаемото Научно жури да присъди образователната и научната степен „Доктор“ на д-р Николай Радев Йорданов по научната специалност “Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

Изготвил становището:

Проф. Пенка Маринова, дм

12 януари 2016 г.

Враца